

Analyzing the Effects of the Sustainability of Small Tourism Businesses on Sustainable Employment (A Case Study of Tourism-Oriented Villages in Gilan)

Ahmad Naghilo^{1,*}, Ali Shahnavaz² and Bahman Javan³

1. Department of Management, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

2. Department of Mathematics and Statistics, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

3. Department of Management, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

* Corresponding Author, My-talk@hotmail.com

Received Date:
07/11/2025

Revise Date:
29/01/2026

Accepted Date:
08/03/2026

Published Date:
28/04/2026

Article Info Abstract

This study aimed to examine the effects of the sustainability of micro tourism businesses on sustainable employment in the tourist villages of Gilan Province. Although the expansion of such businesses is considered a strategy for generating income and employment, their long-term stability is questioned due to factors such as seasonality, demand fluctuations, and environmental impacts. This applied quantitative research surveyed 218 local residents selected through convenience sampling. Data were analyzed using one-sample t-tests, Pearson correlation, regression analysis, and path analysis. The results indicated that most sustainability indicators of these businesses were above the average level, although “alignment of the business with workers’ skills” and “prevention of soil pollution” scored slightly below the mean. The indicator “creating employment for family members” had the highest score, reflecting a generally favorable level of sustainability. Pearson correlation results showed a positive, direct, and highly significant relationship between business sustainability and all indicators of sustainable employment—including increased income, reduced sense of poverty, and enhanced employment of women and youth—with correlation coefficients ranging from 0.501 to 0.567. Path analysis further revealed that the sustainability of micro tourism businesses affects sustainable rural employment both directly and through mediating variables. Among these, “economic growth” (0.155) and “job creation” (0.144) exerted the strongest direct effects. Overall, the findings highlight the central, multidimensional, and reinforcing role of sustainable micro tourism businesses in strengthening sustainable employment and supporting economic development in rural host communities.

Keywords: Sustainability, small-scale businesses, tourism, sustainable employment, rural villages of Gilan.

Research Paper
Volume 7, Issue 23, Spring 2026
Pages 1-15

Cite this article:

Naghilo, A., Shahnavaz, A., & Javan, B. (2026). Analyzing the Effects of the Sustainability of Small Tourism Businesses on Sustainable Employment (A Case Study of Tourism-Oriented Villages in Gilan). *Journal of Economic Geography Research*, 7(23), 1-15.

 <http://doi.org/10.30470/jegr.2026.2083832.1367>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Over the past decades, tourism has become one of the most important service industries in the world, playing a significant role in economic growth, job creation, and the improvement of social indicators. The development of this industry—especially when guided by sound planning—can create extensive opportunities for entrepreneurship and the emergence of small businesses, which in many countries are recognized as the driving force behind local development. Within this context, rural tourism, due to its deep connection with local culture, nature, and traditional lifestyles, holds substantial potential for generating employment, empowering local communities, and strengthening social equity. This potential becomes even more important in countries like Iran, which possess remarkable natural and cultural diversity. Rural tourism can therefore serve as an effective strategy for poverty reduction, enhancing quality of life, and fostering active participation in global markets.

Gilan Province, with its rich natural and cultural attractions, is considered one of the key hubs of rural tourism in the country. In recent years, the expansion of small-scale tourism businesses—such as eco-lodges, local restaurants, and handicraft shops—has created new employment opportunities for rural residents. However, the sustainability of these businesses and the extent of their contribution to stable employment still require thorough examination, as factors such as the seasonality of tourism, limited specialized skills, weak marketing practices, and fluctuations in demand can threaten their long-term viability. Focusing on tourism-oriented villages in Gilan, the present study seeks to explore the relationship between the sustainability of small tourism enterprises and the quality of the employment they generate, offering a clear picture of the role these activities play in sustainable rural development.

Methodology

The present study is applied in its purpose and adopts a descriptive-analytical approach

to examine the effects of the sustainability of small tourism businesses on sustainable employment in the tourism-oriented villages of Gilan. Data were collected through both library research and fieldwork, and the main instrument for data collection was a questionnaire whose indicators were derived from the research literature. After validation by experts and reliability testing using Cronbach's alpha (0.78 for the sustainability of small tourism businesses and 0.81 for sustainable employment), the questionnaire was finalized. The statistical population consisted of local residents of Gilan's tourism-receptive villages, and using convenience sampling, 218 individuals were selected as the sample. Data analysis was conducted using SPSS software and statistical tests including the one-sample t-test, Pearson correlation, regression analysis, and path analysis.

Results and discussion

The findings of the study indicate that small-scale tourism businesses in Gilan's tourism-oriented villages enjoy a relatively favorable level of sustainability and have played a significant role in creating job opportunities and improving the economic conditions of rural households. Results from the one-sample t-test show that most sustainability indicators of these businesses are rated above average, with job creation for family members demonstrating the strongest impact. The expansion of eco-lodges, restaurants, cafés, and other tourism services has not only generated direct employment but has also stimulated home-based businesses, increased women's participation, and created new opportunities for young people. Although some items—such as the alignment of business activities with workers' skills or the prevention of soil pollution—were rated below the desired level, overall these businesses have functioned as a catalyst for innovation, entrepreneurship, and the revival of declining economic activities.

The results of the correlation, regression, and path analyses further indicate that the sustainability of small tourism businesses has a positive, direct, and significant relationship with sustainable employment. The observed correlations show that greater sustainability in

these businesses leads to improvements in indicators such as increased income, reduced perceptions of poverty, the creation of new job opportunities, and the strengthening of employment among women and youth. Regression analysis reveals that the five components—job creation, empowerment, economic growth, environmental compatibility, and management—together explain 95 percent of the variance in sustainable employment, with empowerment and economic growth playing the most influential roles. Path analysis also demonstrates that economic growth and job creation exert the strongest direct and indirect effects on sustainable employment, while the other components contribute through complementary pathways. These findings underscore that the sustainability of small tourism enterprises is a multidimensional process, and that simultaneous attention to economic, social, and environmental dimensions is essential for achieving sustainable employment in tourism-oriented rural areas.

Conclusion

The results of this study show that the sustainability of small tourism businesses plays a fundamental role in strengthening sustainable employment in Gilan's tourism-oriented villages and can be regarded as one of the most effective strategies for local development. The analyses indicate that these businesses contribute—both directly and indirectly—to improving the quality of employment by creating new job opportunities, reducing seasonal unemployment, increasing the participation of women and youth, enhancing human capital, and fostering economic growth. At the same time, the findings caution that tourism development, if not managed wisely, may lead to challenges such as rising land prices and widening income gaps. Therefore, achieving sustainable employment requires simultaneous attention to the economic, social, and environmental dimensions of sustainability. Overall, by providing a comprehensive picture of the mechanisms through which small tourism enterprises exert their influence, this study underscores the need for integrated

policymaking, targeted support, and justice-oriented planning so that rural tourism can evolve into a sustainable, inclusive, and beneficial pathway for all local residents.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

واکاوای اثرات پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری در اشتغال پایدار (مورد مطالعه: روستاهای گردشگری پذیر گیلان)

احمد نقیلو^{۱*}، علی شهناز^۲ و بهمن جوان^۳

۱. گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

۲. گروه آمار - ریاضی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

۳. گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

تاریخ انتشار:
۱۴۰۵/۰۲/۰۸

تاریخ پذیرش:
۱۴۰۴/۱۲/۱۷

تاریخ بازنگری:
۱۴۰۴/۱۱/۰۹

تاریخ دریافت:
۱۴۰۴/۰۸/۱۶

اطلاعات مقاله چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری بر اشتغال پایدار در روستاهای گردشگری پذیر گیلان انجام شد. گسترش این کسب‌وکارها به‌عنوان راهبردی برای ایجاد درآمد و اشتغال مطرح است، اما پایداری آن‌ها به دلیل وابستگی به فصل گردشگری، نوسان تقاضا و پیامدهای زیست‌محیطی با تردیدهایی همراه است. در این مطالعه کمی و کاربردی، ۲۱۸ نفر از ساکنان محلی روستاهای گردشگری پذیر به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و داده‌ها با آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر بررسی شد. نتایج نشان داد بیشتر شاخص‌های پایداری کسب‌وکارهای گردشگری بالاتر از حد متوسط قرار دارند؛ هرچند «تناسب کسب‌وکار با تخصص نیروی کار» و «جلوگیری از آلودگی خاک» کمی پایین‌تر از میانگین ارزیابی شدند و «ایجاد اشتغال برای اعضای خانواده» بالاترین میانگین را به خود اختصاص داد. این امر نشان‌دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب پایداری این کسب‌وکارهاست. همچنین نتایج همبستگی پیرسون بیانگر رابطه مثبت، مستقیم و بسیار معنادار میان پایداری کسب‌وکارهای گردشگری و شاخص‌های اشتغال پایدار—از جمله افزایش درآمد، کاهش احساس فقر و تقویت اشتغال زنان و جوانان—با ضرایب ۰٫۵۰۱ تا ۰٫۵۶۷ بود که شدت متوسط تا نسبتاً قوی این روابط را نشان می‌دهد. تحلیل مسیر نیز نشان داد پایداری این کسب‌وکارها هم به‌صورت مستقیم و هم از طریق متغیرهای میانجی بر اشتغال پایدار روستایی اثرگذار است؛ به‌ویژه مؤلفه‌های «رشد اقتصادی» با ضریب ۰٫۱۵۵ و «اشتغال‌زایی» با ضریب ۰٫۱۴۴ بیشترین اثر مستقیم را داشتند. در مجموع، یافته‌ها بیانگر نقش محوری، چندبعدی و تقویت‌کننده کسب‌وکارهای خرد گردشگری در تحکیم اشتغال پایدار و توسعه اقتصادی جوامع روستایی گیلان است.

دوره ۷، شماره ۲۳، بهار ۱۴۰۵
مقاله پژوهشی
صص ۱-۱۵

کلید واژه‌ها: پایداری، کسب و کارهای خرد، گردشگری، اشتغال پایدار، روستاهای گیلان.

My-talk@hotmail.com

*نویسنده مسئول:

ارجاع به این مقاله: نقیلو، احمد؛ شهناز، علی و جوان، بهمن. (۱۴۰۵). واکاوای اثرات پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری در اشتغال پایدار (مورد مطالعه: روستاهای گردشگری پذیر گیلان)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۷(۲۳)، ۱-۱۵.

<https://doi.org/10.30470/jegr.2026.2083832.1367>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

بیان مسئله

امروزه در نظریه‌های اقتصادی توجه ویژه‌ای به فعالیت‌های خودجوش اقتصادی در مناطق می‌شود. کسب و کار خرد به عنوان یک راهبرد نو در توسعه مناطق به علت ماهیت اشتغال‌زایی بالا می‌تواند برای ساکنین محلی اشتغال مولد و دائم و برای بیکاران فصلی اشتغال موقت ایجاد کند (حیدری ساربان، ۱۳۹۲). در همین راستا، دریگا و همکاران (۲۰۰۹)، بیان می‌کنند که کسب و کار خرد در مناطق می‌تواند وضعیت اشتغال را بهبود دهد، خدمات محلی را تنوع بخشد و از مردم به یک طریق پایدار و جامع حمایت نماید و به یک ابزار راهبردی برای رسیدن به توسعه پایدار بلندمدت در مناطق روستایی تبدیل شده است (کریمی، ۱۳۹۳). شواهد تجربی حاکی از آن است که امروزه یکی از اساسی‌ترین مشکلات در مناطق کمبود درآمد است. کمبود درآمد هم تا حدود زیادی ناشی از بیکاری، بهره‌وری پایین افراد و منابع، عدم جذابیت برای سرمایه‌گذاری و ضعف فضای کسب و کار است، در این راستا یکی از مهمترین اهداف توسعه اقتصادی در مناطق شهری و روستایی، ایجاد اشتغال و مهم‌ترین سازوکار و ابزار آن کسب و کار است (حیدری ساربان، ۱۳۹۲). گردشگری به عنوان یک ابزار بسیار قدرتمند، در تغییر و شکل‌دهی محیط پرامون نقش بسیار مهمی دارد (نعیم‌آبادی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۹).

در این راستا، توسعه گردشگری منوط بر اینکه با برنامه‌ریزی صحیح انجام شود، می‌تواند اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی مناسبی را بر داشته باشد و امروزه به عنوان یکی از بزرگترین صنایع رو به رشد کشورها، محسوب می‌شود (Yanes et al, 2019, Figini et al, 2022, Arintolo et al, 2020, Javan & Pourgharib, 2024). جوان و برزگر، ۱۴۰۳: ۳۸). به نحوی که بسیاری از کشورها با به کارگیری از صنعت توانسته‌اند وضعیت اقتصادی و اجتماعی خویش را بهبود بخشند، از این رو این صنعت و کسب و کارهای خرد آن، عامل مهمی در توسعه اقتصاد ملی و محلی در سراسر جهان به حساب می‌آید (Manzoor et al, 2019, Khan et al, 2019). چرا که بسیاری از پژوهشگران از جمله: (Booth et al (2020), Alhammad, (2020) García Jiménez, (2020) Jones et al (2020) و Widyaningsih et al (2020)، توسعه گردشگری و کسب و کارهای مرتبط با آن را ملزومات توسعه اقتصادی پایدار کشورها عنوان نمودند. در نتیجه، بیشتر منطقه‌ها در سرتاسر جهان در پی بهره‌گیری از مزایای آن به ویژه دریافت سهم فراوان از درآمد و افزایش اشتغال ناشی از توسعه این صنعت خدماتی در رقابت با یکدیگر هستند (جوان و پورقریب، ۱۴۰۳: ۱۱۸). بنابراین، اهمیت کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای خرد گردشگری و تاثیرات آن در رشد و توسعه اقتصادی مناطق روستایی، توانمندسازی منابع انسانی، اشتغال‌زایی، استقرار و توسعه عدالت اجتماعی، حضور گسترده و فعال در بازارهای جهانی، فقرزدایی و افزایش امید به زندگی غیرقابل انکار است (بلالی، ۱۳۹۷: ۳۳).

کشور ایران از لحاظ طبیعی و انسانی دارای پتانسیل‌های بسیار بالایی جهت گردشگری است (محسنی، ۱۳۸۸) که در این میان، گردشگری روستایی نیز بخشی از بازار گردشگری و منبعی برای اشتغال درآمد بوده و می‌توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی جوامع روستایی قلمداد کرد (عنابستانی و اکبری، ۱۳۹۱). گردشگری روستایی علاوه بر مزیت‌های نسبی گردشگری، می‌تواند آثار اقتصادی مهمی چون ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و جلوگیری از مهاجرت کند (جوان، ۱۴۰۰: ۷۰). در دهه‌های اخیر، توسعه گردشگری روستایی در استان گیلان به‌عنوان یکی از راهبردهای کلیدی برای تنوع‌بخشی به اقتصاد محلی، کاهش وابستگی به فعالیت‌های سنتی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار گرفته است. در این میان، کسب‌وکارهای خرد گردشگری—از جمله اقامتگاه‌های بوم‌گردی، رستوران‌های محلی، فروشگاه‌های صنایع‌دستی و خدمات راهنمایی گردشگران—به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محرک‌های اشتغال‌زایی در نواحی روستایی نقش‌آفرینی می‌کنند. با وجود این، پایداری این کسب‌وکارها و میزان اثرگذاری آن‌ها بر شکل‌گیری «اشتغال پایدار» (اشتغالی با درآمد کافی، امنیت شغلی، شرایط کار مناسب و تداوم در بلندمدت) هنوز به‌طور نظام‌مند مورد ارزیابی قرار نگرفته است. بسیاری از این کسب‌وکارها با چالش‌هایی همچون ماهیت فصلی گردشگری، وابستگی به سرمایه‌گذاری‌های خرد خانوادگی، کمبود مهارت‌های تخصصی، ضعف در بازاریابی و نوسانات تقاضا مواجه‌اند؛ عواملی که می‌توانند تداوم فعالیت و کیفیت اشتغال ایجادشده را تهدید کنند. از سوی دیگر، روشن نیست که اشتغال حاصل از این فعالیت‌ها تا چه اندازه پایدار، باکیفیت و توانمندساز است و آیا می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی دائمی—به‌ویژه برای زنان و جوانان

روستایی—منجر شود یا عمدتاً ماهیتی موقت و فصلی دارد. این ابهام، شکافی مهم در ادبیات توسعه روستایی و اقتصاد گردشگری ایجاد کرده و برنامه‌ریزی مؤثر برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری را با دشواری روبه‌رو ساخته است. از منظر نظری، اگرچه نقش گردشگری در اشتغال‌زایی به‌طور گسترده مورد تأکید قرار گرفته، اما مطالعات اندکی به بررسی رابطه میان ویژگی‌های ساختاری کسب‌وکارهای خرد گردشگری (مانند مقیاس کوچک، خانوادگی بودن و ماهیت خدماتی) و شاخص‌های اشتغال پایدار (نظیر ثبات درآمد، امنیت شغلی، فرصت پیشرفت و دوام بلندمدت) پرداخته‌اند. این پژوهش با ارائه چارچوبی تحلیلی که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی پایداری کسب‌وکارهای خرد را به کیفیت اشتغال پیوند می‌دهد، می‌کوشد این خلأ نظری را پوشش دهد و درکی عمیق‌تر از سازوکارهای مؤثر بر موفقیت یا ناکامی این الگوی اشتغال‌زایی ارائه کند. از منظر کاربردی نیز، نتایج این تحقیق می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای سیاست‌گذاری هدفمند در نهادهایی همچون سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، استانداری گیلان و تشکل‌های محلی مورد استفاده قرار گیرد. این یافته‌ها قادرند مسیرهایی روشن برای تقویت پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری و ارتقای کیفیت اشتغال در روستاهای گردشگری‌پذیر ترسیم کنند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

ادبیات مربوط به کسب و کار واحدهای کوچک، بسیار گسترده است و این گستردگی نیز باعث شده است که در کشورهای مختلف تعریف‌های گوناگونی برای این واحد ارائه گردد، این تعریف‌ها با توجه به ساختار سنی، جمعیتی، فرهنگی و درجه توسعه یافتگی متفاوت هستند. کسب و کار کوچک در کشورهای مختلف جهان دارای شباهت‌های بسیاری هستند، اما با وجود این، نمی‌توان تعریف واحد و یکسانی از آن‌ها به دست آورد، هر کشور با توجه به شرایط ویژه خود تعریفی از این کسب و کارها ارائه کرده است. بیشتر این تعریف‌ها بر اساس معیارهای کمی، مانند تعداد کارکنان و میزان گردشگری مالی مطرح شده‌اند (Reeve, 2000). منظور از مشاغل و کسب و کار خرد، آن دسته از فعالیت‌هایی است که از سوی عضو یا اعضای خانواده در قالب یک طرح کسب و کار شکل می‌گیرد و منجر به تولید خدمت و یا کالای قابل عرضه به بازار خارج از محیط مسکونی می‌شود. مشاغل خرد، طیف وسیعی از مشاغل سنتی تا نوظهور را در بر می‌گیرد، که از دیرباز در کشور ما دارای جایگاه مناسبی در عرصه تولید و ارائه خدمات بوده است (پردازی مقدم، ۱۳۹۰). بر اساس مطالعات صورت گرفته، کسب و کارهای کوچک و خرد، توانایی پاسخگویی سریع به تغییرات بازار و نیازهای مشتری را دارند و به آسانی می‌توانند خود را با شرایط جدید هماهنگ کنند (Zhang et al, 2006)، در واقع آن‌ها رفتاری پویا در مواجهه شدن با شرایط متغیر محیطی دارند (Sarosa, 2007). همچنین نقش آن‌ها به عنوان مولد اشتغال، تقویت انسجام اجتماعی، کاهش فقر، افزایش مزیت رقابتی و توسعه ملی و منطقه‌ای در بسیاری از کشورها مورد تأکید قرار گرفته است (Christina et al, 2014).

در یک برداشت نسبتاً ساده، مرادزاده و احمدزاده (۱۳۸۵)، مفهوم پایداری کسب و کار را در بردارنده تعهدات واحدهای کسب و کار نسبت به انجام اصلاحات اصولی جهت ساختن دنیایی عادلانه، همراه با رفاه و آسایش برای همگان در نظر گرفته است که در آن، محیط پیرامون و نیز فرهنگ اصلی مردم حفظ شده و سهم نسل‌های آینده نیز از این منابع باقی بماند. پایداری کسب و کار با ایجاد درک مشترک از منطق کسب و کار، امکان تجزیه و تحلیل، بهبود مدیریت کسب و کار، ایجاد چشم‌انداز روشن موجب می‌گردد شرکت‌ها با طرح‌ها و ایده‌های خود زمینه ورود به بازار را فراهم آورند و در نتیجه امکان حفظ و ارتقای موقعیت شرکت آنها در بازارهای داخلی و جهانی ایجاد شود (Johnson et al, 2008: 59). ویدینینسکی توسعه گردشگری را از جمله ملزومات توسعه اقتصادی پایدار کشورها عنوان نمودند که می‌تواند موجب شکوفایی کسب و کارها شود (جوان و محمدی، ۱۴۰۳: ۷۲). در این راستا، گردشگری به عنوان عظیم‌ترین صنعت ارائه خدمات در دنیا از نظر به دست آوردن پول شناخته می‌شود (جوان و همکاران، ۱۴۰۳: ۸۵)؛ و به طوری که برای بعضی از کشورها و مناطق جزء نخستین فعالیت‌های اقتصادی به شمار می‌رود اقتصاددانان آن را سومین پدیده اقتصادی پس از صنعت نفت و خودروسازی می‌دانند و به منزله ابزار مهم توسعه اقتصادی برای تولید درآمد و مشاغل در اقتصادهای ملی به رسمیت شناخته شده است.

واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

گردشگری به منزله مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی تاثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد و منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، کسب درآمد، جذب ارز و تقویت زیرساخت‌های اجتماعی شناخته شده است (مودودی ارخودی و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۹). صنعت گردشگری صنعتی چند وجهی است که می‌تواند اثر مثبتی بر سایر بخش‌های کشور مانند کسب درآمد ارزی، افزایش درآمد ملی جامعه میزبان، افزایش درآمد دولت، افزایش سرمایه‌گذاری، افزایش اشتغال نیروی کار، توسعه تولید، فروش و گردش اقتصادی صنایع دستی داشته باشد و مهم‌تر از همه تغییر دید و نگرشی است که می‌تواند بر گردشگران در مورد آن کشور به وجود آورد. به همین دلیل توجه به این صنعت از اهمیت بالایی برخوردار است و کشورها برای افزایش سهم خود برنامه‌ریزی‌های مفصلی را انجام داده‌اند (دانشمندی، ۱۳۹۸). از این رو، به منظور تحقق رونق کسب و کارهای خرد گردشگری در اشتغال پایدار، گردشگری روستایی به عنوان رویکردی اساسی برای توسعه اقتصادی-اجتماعی روستاهای مستعد و با ظرفیت توسعه گردشگری به کار گرفته شده است (نجفی‌کانی و نجفی، ۱۴۰۰: ۱۴۶). بر این اساس، رویکرد معیشت پایدار در اواخر دهه ۱۹۸۰ با هدف پیشرفت در راستای فقرزدایی از جوامع روستایی به وجود آمد (DFID, 1999: 2). در واقع، ارائه چارچوب معیشت پایدار در دهه ۱۹۹۰ میلادی به عنوان راهکار جدید معیشت در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی و یکی از ابزارهای مهم رسیدن به توسعه پایدار محسوب می‌شود (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۸). این رویکرد در درجه اول، توصیه یک سری از فعالیت‌های حمایتی یکپارچه برای بهبود پایداری معیشت در میان گروه‌های فقیر و آسیب‌پذیر با تقویت انعطاف‌پذیری راهبردهای سازگاری و مقابله‌ای است. اگر چه این امر در اصل یک فرایند باز است، اما در اینجا تاکید خاصی به معرفی فناوری‌های پیشرفته و سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی و اقتصادی شده است. همچنین، مسائل سیاسی و نهادی موثر بر زندگی مردم مورد توجه قرار گرفته است. فعالیت‌های حمایتی مختلف به عنوان برنامه‌های معیشت پایدار ویژه معمولاً برای اجرا در سطح منطقه با انشعاباتی در سطح اجتماع و خانوار سازماندهی شده است (Krantz, 2011). در این میان، چمبرز و کانوی^۱ (۱۹۹۲)، ادعا کردند که سه مفهوم پایداری، توانایی و برابری از اصول کلی یک معیشت پایدار هستند و درک خود را از معیشت پایدار به صورت زیر ارائه دادند: معیشت شامل قابلیت‌ها، توانایی‌ها، دارایی‌ها و فعالیت‌هایی می‌شود که برای زندگی لازم است (Wei et al, 2016: 5). در واقع یک معیشت زمانی پایدار است که توانایی مقابله با فشارها و تنش‌ها را داشته باشد (Tang et al, 2013: 17).

چارچوب نظری این پژوهش بر دو محور اصلی استوار است: اول، مفهوم «کسب‌وکارهای خرد» به عنوان واحدهای اقتصادی کوچک مقیاس، خانواده‌محور و انعطاف‌پذیر که بر اساس تعاریف پذیرفته شده (Reeve, 2000) با معیارهای کمی مانند تعداد کارکنان و گردش مالی تعریف می‌شوند و به عنوان موتور محرک اشتغال و توسعه محلی (Christina et al, 2014) شناخته می‌شوند. دوم، مفهوم «پایداری» که از دیدگاه مرادزاده و احمدزاده (۱۳۸۵) شامل تعهد به اصلاحات اصولی برای دستیابی به رفاه عادلانه همراه با حفظ محیط زیست و منابع برای نسل‌های آینده است و در سه بُعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی (شرفی و همکاران، ۱۳۹۸) تجلی می‌یابد. این پژوهش، اثرات این کسب‌وکارها را بر «اشتغال پایدار روستایی» بررسی می‌کند که خود بر پایه «رویکرد معیشت پایدار» (DFID, 1999) شکل گرفته است. این رویکرد تأکید دارد که یک معیشت (شامل دارایی‌ها، قابلیت‌ها و فعالیت‌ها) زمانی پایدار است که در برابر شوک‌ها مقاوم باشد و قابلیت‌های افراد را بدون تخریب منابع طبیعی یا تضعیف سرمایه اجتماعی افزایش دهد. بنابراین، چارچوب نظری حاضر، پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری را به عنوان پیش‌شرطی برای تحقق اشتغال پایدار در روستاها در نظر می‌گیرد و روابط متقابل بین ابعاد پایداری کسب‌وکار و شاخص‌های کیفیت اشتغال را در بستر خاص گردشگری روستایی مورد کنکاش قرار می‌دهد.

به منظور تبیین جایگاه پژوهش حاضر و بهره‌گیری از یافته‌های پیشین، مطالعات انجام‌شده در داخل و خارج کشور مورد بررسی قرار گرفته‌اند که شرح آن‌ها در ادامه بیان می‌شود:

شرفی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی تحت عنوان، «طراحی مدل پایداری کسب و کارهای کوچک و متوسط کشاورزی در استان کرمانشاه»، به این نتایج دست یافتند، ابعاد اصلی پایداری کسب و کارهای کوچک و متوسط کشاورزی شامل پایداری اقتصادی (مشکل

از مولفه‌های عملکرد مالی، خودتکایی و استقلال مالی، عملکرد مشتری و بازار اجتماعی و اعتماد اجتماعی متقابل)، پایداری اجتماعی (متشکل از مولفه‌های ارتباطات و تعاملات اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اعتماد اجتماعی متقابل)، و پایداری زیست محیطی (متشکل از مولفه‌های تولید سالم و پایدار، حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع زیست‌محیطی و مدیریت ضایعات و پسماندها) می‌باشند. افزون بر این، نتایج تحقیق حاکی از آن بود که اصلی‌ترین عوامل تاثیرگذار بر پایداری کسب و کارهای کوچک و متوسط کشاورزی در استان کرمانشاه شامل عوامل درون سازمانی (فردی و خانوادگی مدیر، عوامل مرتبط با بازاریابی، اقتصادی، مالی، تولیدی و ویژگی‌های محصول، عوامل مرتبط با ویژگی‌های کسب و کار و عوامل ارتباطی و اطلاعاتی) و عوامل برون‌سازمانی (متشکل از عوامل سیاسی، قانونی، زیرساختی، حمایتی و عوامل مرتبط با مداخلات ترویجی) بوده است. کریمیان‌بستانی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان «تحلیل عوامل موثر در پایداری کسب و کارهای خرد سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: محله شیرآباد زاهدان)»، به این نتایج دست یافتند که پایداری کسب و کارهای خرد در چهار مقوله اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، برون‌سازمانی، درون‌سازمانی، سرمایه اجتماعی و سپرده‌گذاری در سرمایه‌گذاری وابسته است. حسین‌پور و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی تحت عنوان، طراحی الگوی عوامل موثر بر موفقیت کسب و کارهای کوچک و متوسط با استفاده از رویکرد تفسیری ساختاری به این نتایج دست یافتند، از بین عوامل موثر بر موفقیت کسب و کارهای کوچک و متوسط، حمایت‌های همه جانبه دولت به عنوان کلیدی‌ترین عامل موثر بر موفقیت کسب و کارهای کوچک و متوسط در شهر کرمانشاه شناخته شده است. مرادی و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان، تبیین فضای خوشه‌های گردشگری با تاکید بر کسب و کارهای کوچک روستایی در ناحیه طبرس، به این نتایج دست یافتند، سطح اکثر شاخص‌ها در میان روستاییان از سطح متوسط بالاتر است. همچنین نتایج نشان داد که روستاهای (هودر، جوخراه، کریت، دستگران و ...) دارای پتانسیل قوی برای جذب گردشگری و ایجاد خوشه‌های گردشگری هستند، و سایر روستاها دارای پتانسیل کمتری برای جذب گردشگر هستند. فیروزنیا و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی تحت عنوان، واکاوی اثرات کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک در رونق گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسنلو)، به این نتایج دست یافتند، بین ابعاد شناسایی و کارآفرینی روستایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نجفی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان، نقش گردشگری در رونق کسب و کارهای کوچک و توسعه اقتصادی نواحی روستایی بایلسر، به این نتایج دست یافتند، افزایش تنوع شغلی به تبع وجود جاذبه‌های گردشگری در روستاهای ساحلی با افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش درآمد روستاییان، افزایش سطح آگاهی و دانش عمومی در راستای فعالیت‌های کارآفرینانه و افزایش انگیزه جوانان جهت سکونت و اشتغال در روستا رابطه معناداری دارند.

وبیشت آیل و بیزایو درسه^۱ (۲۰۲۰)، در پژوهشی تحت عنوان، «چالش‌های پایداری شرکت‌های کوچک و متوسط مقیاس در منطقه شرقی گوجام، اتیوپی شمالی»، به این نتایج دست یافتند، که چالش‌های اصلی برای پایداری شرکت‌های کوچک و متوسط مقیاس در منطقه مورد مطالعه شامل فقدان زیرساخت‌ها (برق، محیط کار و آب بهداشتی)، ترس از محدودیت منابع یا امور مالی جهت گسترش شرکت، عدم دسترسی و ارتباطات بازاریابی، عدم دانش یا دسترسی ضعیف به فناوری‌ها، درخواست ناعادلانه مالیاتی و پشتیبانی ضعیف دولت از کسب و کار می‌باشد و آموزش و پشتیبانی کارآمد در مسائلی مانند سیستم گزارشگری مالی، بازاریابی و ارتقاء خرید و فروش، روابط مشتری با مدیران شرکت‌های کوچک و متوسط مقیاس می‌تواند راه‌گشا باشد. استریمیکی و همکاران^۲ (۲۰۲۲)، به بررسی اشکال و عوامل اصلی تقویت رقابت گردشگری با اجرای اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی توسعه مقصد گردشگری پرداختند، و اظهار داشتند که شرکت‌کنندگان در کسب و کار به فناوری‌های جدید در خدمات گردشگری علاقمند هستند که تاثیر مثبتی بر محیط زیست و جوامع محلی دارد.

در یک جمع‌بندی نهایی، پژوهش حاضر از چند جهت با مطالعات پیشین متفاوت است. نخست، تمرکز ویژه بر کسب‌وکارهای خرد

1. Wubishet Ayele and Bizuayeha Dersseh

2. Streimikiene et al

واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

گردشگری به عنوان موتور محرک اشتغال در روستاهای گردشگرپذیر گیلان است، در حالی که عمده مطالعات داخلی (مانند شرفی ۱۳۹۸، کریمیان بستانی ۱۳۹۹ و حسین‌پور ۱۳۹۹) به طور عام بر کسب‌وکارهای کوچک و متوسط کشاورزی، شهری یا بدون تمرکز بر بخش گردشگری متمرکز بوده‌اند. دوم، پیوند مستقیم پایداری کسب‌وکار با کیفیت اشتغال است. در حالی که مطالعاتی مانند نجفی (۱۴۰۲) به رابطه کلی گردشگری و اشتغال پرداخته‌اند، این پژوهش به طور مشخص «اثرات پایداری» این کسب‌وکارها را بر ایجاد «اشتغال پایدار» (با مؤلفه‌هایی مانند ثبات، درآمد مکفی و امنیت شغلی) واکاوی می‌کند. این نگاه علی-پیامدی، عمق تحلیلی پژوهش را افزایش می‌دهد. همچنین، بافت مکانی مطالعات پیشین متفاوت است (کرمانشاه، زاهدان، طبس، بابلسر، اتیوپی)، در حالی که این مطالعه روستاهای گردشگرپذیر گیلان را به عنوان موردی منحصر به فرد با پتانسیل‌ها و چالش‌های خاص خود بررسی می‌کند. از سوی دیگر، پژوهش حاضر از لحاظ چارچوب نظری و برخی یافته‌های کلانی با ادبیات موضوع هم‌سو است. مانند مطالعات شرفی (۱۳۹۸) و کریمیان بستانی (۱۳۹۹)، این پژوهش نیز پایداری را مفهومی چندبعدی (اقتصادی، اجتماعی، محیطی) می‌داند و بر هم‌پیوندی این ابعاد تأکید دارد. همچنین، در تایید یافته‌های مطالعاتی مانند حسین‌پور (۱۳۹۹) و وبیشت آیل و دراش^۱ (۲۰۲۰)، به نقش کلیدی عوامل برون‌سازمانی و حمایت‌های دولتی (زیرساخت، قوانین، آموزش) در پایداری کسب‌وکارهای خرد اذعان دارد. علاوه بر این، همانند یافته‌های نجفی (۱۴۰۲) و فیروزنیا (۱۴۰۲)، این پژوهش نیز بر ارتباط مثبت بین توسعه گردشگری و ایجاد فرصت‌های شغلی و کارآفرینی در جوامع روستایی صحنه می‌گذارد و مانند استریمیکی^۲ (۲۰۲۲)، به اهمیت تطابق با فناوری و توجه به آثار اجتماعی و محیطی فعالیت‌های گردشگری معتقد است. بنابراین، اگرچه در کانون توجه و روش واکاوی متفاوت است، اما در بنیان‌های مفهومی و جهت‌گیری کلی در راستای توسعه پایدار، با پیشینه تحقیق هماهنگ و از آن بهره می‌برد.

روش پژوهش

نوع پژوهش از نظر هدف کاربردی می‌باشد، چرا که پژوهش حاضر با توجه به هدف اصلی پژوهش در پی واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری در اشتغال پایدار روستاهای گردشگرپذیر گیلان است که نتایج برگرفته از این پژوهش می‌تواند برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان در زمینه گردشگری و توسعه روستایی اثربخش باشد. روش و ابزار اطلاعات مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی است. مطالعات کتابخانه‌ای جهت به دست آوردن مطالب از کتب، مقالات، بهره برده و همچنین با بررسی‌های اینترنتی مطالب لازم گردآوری گردیده شد. ابزار تحقیق نیز پرسشنامه است. به این منظور شاخص‌ها در دو متغیر مستقل و وابسته و مطابق با مقالات متعدد استخراج (جدول ۱ و ۲)، و در قالب پرسشنامه منعکس شد و در میان جامعه نمونه توزیع شد. به منظور روایی پژوهش، پرسشنامه در میان چند نفر متخصص توزیع شد تا روایی آنها را تایید کنند و پس از بررسی‌های انجام شده شاخص‌هایی که متناسب با منطقه نبود حذف شد و در نهایت به منظور پایایی پرسشنامه، پرسشنامه‌ها در میان ۳۰ نفر متخصص توزیع شد و با استفاده از آلفای کرونباخ میزان پایایی پرسشنامه پایداری کسب و کارهای خرد ۰/۷۸ و برای پرسشنامه اشتغال پایدار ۰/۸۱ بدست آمده که گویای پایایی قابل قبول برای هر دو پرسشنامه است.

جامعه آماری در پژوهش حاضر نیز برگرفته از ساکنین محلی روستاهای گردشگرپذیر استان گیلان است، که بر اساس نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۱۸ نفر تعیین شدند. برای انجام این پژوهش، بر اساس روش نمونه‌گیری غیراحتمالی و در دسترس، واحدهای نمونه از میان ساکنین محلی روستاهای گردشگرپذیر استان گیلان انتخاب شدند. فرآیند انتخاب عمدتاً مبتنی بر معیارهای عملی مانند حضور فیزیکی و دسترسی آسان در زمان و مکان انجام تحقیق بود و افرادی که در مکان‌های عمومی روستاها مانند مراکز اجتماعات، بازارهای محلی یا اقامتگاه‌ها حاضر بودند و تمایل به همکاری داشتند، وارد نمونه شدند. این فرآیند به صورت تصادفی یا بر اساس فهرست مشخصی از جامعه صورت نگرفت. از این رو، مطابق جدول (۱)، بر اساس رویه نمونه‌گیری در دسترس، حجم نمونه در هر روستا بر مبنای عملی

1. Wubishet Ayele and Bizuayeha Derseh
2. Streimikiene

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۱-۱۵، بهار ۱۴۰۵.

بودن و امکان‌پذیری دسترسی به پاسخ‌دهندگان در زمان انجام پژوهش تعیین شده است. به این صورت که محقق به این روستاها مراجعه کرده و بدون چارچوب نمونه‌گیری از پیش تعیین‌شده، حجم نمونه هر روستا را به صورت عملی و بر اساس میزان حضور و دسترسی به افراد حاضر و مایل به همکاری در آن روستا در زمان اجرای پژوهش تنظیم نموده است. بنابراین، این توزیع انعکاس‌دهنده تصمیم‌گیری میدانی و مبتنی بر شرایط لحظه (مانند تعداد گردشگران، فصل، فعالیت اقتصادی روز) است و نه محاسبات آماری مبتنی بر اندازه جامعه هر روستا. در نهایت به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آزمون‌های آماری (t تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر) استفاده شد.

جدول ۱. جامعه آماری و توزیع حجم نمونه در بین روستاهای گردشگرپذیر

نام روستا	شهرستان	حجم نمونه	نام روستا	شهرستان	حجم نمونه
ماسوله	فومن	۲۵	قلعه رودخان	فومن	۷
امام زاده ابراهیم	شفق	۱۱	داماش	رودبار	۸
سرولات	رودسر	۱۰	اولسپنگاه ماسال	ماسال	۱۱
سلانسر	رودبار	۹	کله سرا	تالش	۱۵
سویتان	تالش	۷	لیلاکوه	لنگرود	۱۱
جواهردشت	رودسر	۸	دریند آستارا	آستارا	۱۲
ملومه	سیاهکل	۱۵	بلوردکان	لنگرود	۷
هلودشت	املش	۱۱	میلش	رودسر	۹
سیمبری خاله	رضوانشهر	۱۲	بشمن	بندرانزلی	۱۱
خطبه سرا	تالش	۹	قروق	تالش	۱۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

جدول ۲. مولفه‌ها و شاخص‌های تحقیق (متغیر مستقل: پایداری کسب و کارها)

مولفه	شاخص
اشتغال‌زایی	پایداری کسب و کارهای خرد
	ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری برای جوانان
	فراهم کردن بستر جهت توسعه مشاغل خانگی
	فراهم کردن بستر جهت ایجاد کسب و کارهای جدید
	فراهم کردن بستر جهت گسترش و توسعه کسب و کار قبلی
	فعال کردن پتانسیل‌های تولیدی
	کمک در ایجاد خوداشتغالی
	ایجاد اشتغال برای اعضای خانواده
	کاهش بیکاری فصلی
	افزایش رضایت شغلی
توانمندسازی	افزایش خوداتکایی
	افزایش قدرت ریسک‌پذیری افراد
	افزایش تاب‌آوری اقتصادی
	الزام به بیمه کارکنان جهت تامین آتیه آینده
	کاهش وابستگی اقتصادی به دیگران
	افزایش قدرت برنامه‌ریزی برای واحد اقتصادی
	افزایش امنیت شغلی
	افزایش مهارت شغلی
	افزایش نوآوری و خلاقیت در کسب و کار
	تناسب کسب و کارهای خرد با تخصص نیروی کار
تنوع در محصولات کشاورزی و تولیدی	

واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

مؤلفه	شاخص
رشد اقتصادی	پایداری کسب و کارهای خرد
	افزایش فرصت‌های شغلی
	حفظ بافت‌های تاریخی و گردشگری
	جلوگیری از آلودگی منابع آبی (کیفیت آب)
تناسب با محیط زیست	جلوگیری از آلودگی منابع خاک
	آسیب نرساندن به مراتع، جنگل‌ها
	حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری مختص به منطقه
	مکان‌یابی مناسب کسب و کار
	مدیریت دانش و اطلاعات در کسب و کار
مدیریتی	مدیریت مشارکتی در کسب و کار

منبع: توکلی و موحدی، ۱۳۹۵، رحمانی و همکاران، ۱۳۸۷، رضوانی و همکاران، ۱۳۹۴، ساعی و ضیایی، ۱۳۹۵، قنبری و نوری، ۱۳۹۶، ریاحی، ۱۳۹۵

جدول ۳. متغیر و شاخص‌های (متغیر وابسته: اشتغال پایدار)

متغیر	شاخص
درآمد	افزایش درآمد ساکنین، ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری، افزایش میزان قدرت خرید ساکنین، افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس، کاهش احساس فقر، ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنین
اشتغال	ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید، بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی، تقویت شغل‌های کاذب، کاهش میزان مهاجرت به مناطق شهری، اشتغال زنان و جوانان
قیمت زمین	بالا رفتن قیمت زمین، سوداگری زمین، تغییر کاربری‌های زمین
سرمایه‌گذاری	تحریک سرمایه‌گذاری در محدوده، بالا رفتن میزان ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاری، افزایش میزان سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل

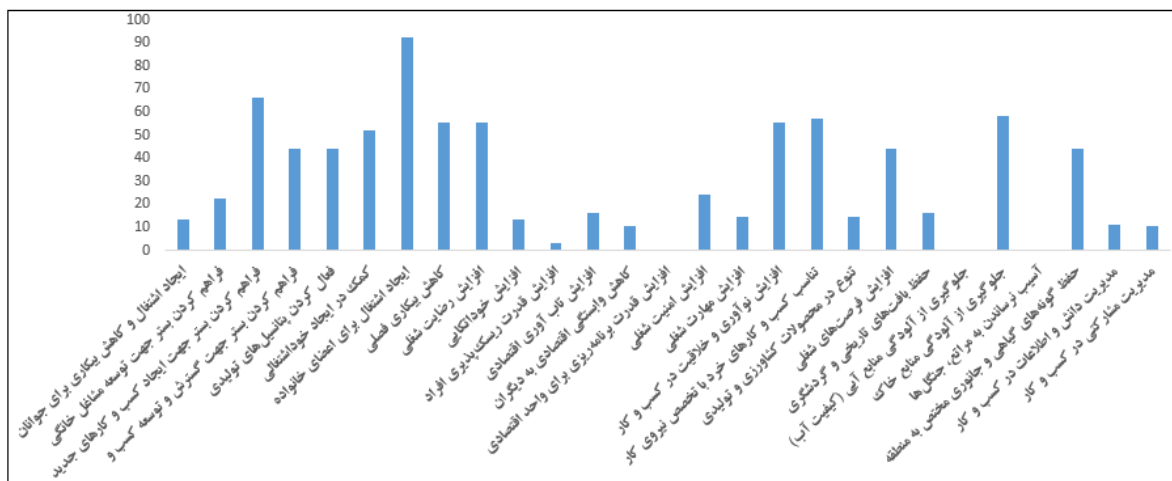
منبع: صفایی پور و همکاران، ۱۳۹۳، دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۷

استان گیلان یکی از استان‌های شمالی کشور با مساحت ۱۴۷۱۱ کیلومتر مربع است. این استان در ۳۶ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۴ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار قرار گرفته است. در ازای آن از شمال باختری به جنوب خاوری، ۲۳۵ کیلومتر و پهناي آن، از ۲۵ تا ۱۰۵ کیلومتر تغییر می‌کند. رشته کوه‌های البرز با ارتفاع متوسط ۳۰۰۰ متر، همانند دیواری در باختر و جنوب گیلان کشیده شده و این منطقه جز از راه دره منجیل، راه شوسه دیگری به فلات ایران ندارد. کمترین فاصله کوه از دریای خزر (در بخش حویق از شهرستان تالش) نزدیک به ۳ کیلومتر و بیشترین فاصله آن از دریا (در امام زاده هاشم، مسیر جاده رشت- قزوین) حدود ۵۰ کیلومتر است. این استان، از شمال به دریای خزر و کشورهای مستقل آسیای میانه، از غرب به استان اردبیل، از جنوب به استان زنجان و قزوین و از شرق به استان مازندران محدود می‌شود (شکل ۱). محدوده فضایی این پژوهش شامل روستاهای گردشگرپذیر استان گیلان است؛ پهنه‌ای که به دلیل تنوع کم‌نظیر طبیعی، فرهنگی و اقلیمی، ظرفیت‌های گسترده‌ای برای شکل‌گیری و پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری دارد. این روستاها در بسترهایی متنوع از ساحل، جلگه، جنگل‌های هیرکانی و ارتفاعات البرز قرار گرفته‌اند و هر یک به‌واسطه چشم‌اندازهای طبیعی، آب‌وهوای مطبوع، منابع آب فراوان، پوشش گیاهی غنی و تنوع زیستی، زمینه‌ای مناسب برای توسعه فعالیت‌هایی مانند بوم‌گردی، طبیعت‌گردی، گردشگری کشاورزی و گردشگری فرهنگی فراهم می‌کنند. علاوه بر این، فرهنگ بومی گیلان—شامل معماری سنتی، غذاهای محلی، صنایع‌دستی، آیین‌ها و سبک زندگی روستایی—ظرفیتی ارزشمند برای ایجاد کسب‌وکارهای خرد مبتنی بر میراث فرهنگی به شمار می‌رود. دسترسی مناسب به شبکه حمل‌ونقل، نزدیکی به مراکز شهری مانند رشت، انزلی و لاهیجان، و حضور گردشگران در تمام فصول سال نیز مزیت‌های مهمی هستند که می‌توانند پایداری اقتصادی این کسب‌وکارها را تقویت کنند. در مجموع، روستاهای گردشگرپذیر گیلان به دلیل برخورداری هم‌زمان از جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و زیرساختی، بستری پویا و مستعد برای شکل‌گیری و تداوم کسب‌وکارهای خرد گردشگری و در نتیجه ارتقای اشتغال پایدار محسوب می‌شوند.

واکاوای اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

گویه	میانگین	T	سطح معناداری (۲ دامنه)	
			بالا	پایین
کاهش بیکاری فصلی	۳/۵۵	۲۴/۶۵۴	۳/۴۷	۳/۴۱
افزایش رضایت شغلی	۳/۵۵	۲۴/۶۶۴	۳/۶۴	۳/۳۳
افزایش خوداتکایی	۳/۱۳	۲۴/۲۲۴	۳/۲۴	۳/۰۰
افزایش قدرت ریسک‌پذیری افراد	۳/۰۳	۲۴/۱۱۳	۳/۱۳	۲/۹۴
افزایش تاب آوری اقتصادی	۳/۱۶	۲۴/۲۳۴	۳/۳۶	۳/۰۲
کاهش وابستگی اقتصادی به دیگران	۳/۱۰	۲۴/۱۳۲	۳/۲۳	۳/۰۰
افزایش قدرت برنامه‌ریزی برای واحد اقتصادی	۳/۰۰	۲۴/۱۱۳	۳/۱۰	۲/۸۹
افزایش امنیت شغلی	۳/۲۴	۲۴/۳۴۵	۳/۳۶	۳/۱۱
افزایش مهارت شغلی	۳/۱۴	۲۴/۲۳۴	۳/۳۳	۳/۰۲
افزایش نوآوری و خلاقیت در کسب و کار	۳/۵۵	۲۴/۶۷۸	۳/۶۸	۳/۴۱
تناسب کسب و کارهای خرد با تخصص نیروی کار	۲/۵۷	۲۳/۸۸۷	۲/۶۶	۲/۴۲
تنوع در محصولات کشاورزی و تولیدی	۳/۱۴	۲۴/۲۲۶	۳/۲۶	۳/۰۳
افزایش فرصت‌های شغلی	۳/۴۴	۲۴/۵۶۴	۳/۵۶	۳/۳۴
حفظ بافت‌های تاریخی و گردشگری	۳/۱۶	۲۴/۲۲۸	۳/۲۷	۳/۰۶
جلوگیری از آلودگی منابع آبی (کیفیت آب)	۳/۰۰	۲۴/۱۱۳	۳/۱۰	۲/۸۹
جلوگیری از آلودگی منابع خاک	۲/۵۸	۲۳/۶۶۵	۲/۶۷	۲/۴۵
آسیب نرساندن به مراتع، جنگل‌ها	۳/۰۰	۲۴/۱۱۰	۳/۱۱	۲/۸۹
حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری مختص به منطقه	۳/۴۴	۲۴/۵۴۳	۳/۶۷	۳/۳۷
مدیریت دانش و اطلاعات در کسب و کار	۳/۱۱	۲۴/۲۳۲	۳/۲۴	۳/۰۰
مدیریت مشارکتی در کسب و کار	۳/۱۰	۲۳/۲۲۶	۳/۲۳	۳/۰۰۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

شکل ۲. نمودار وضعیت پایداری کسب و کارهای خرد در گردشگری در روستاها، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

در جدول (۵)، به بررسی ارتباط بین پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری و اشتغال پایدار با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون پرداخته شد. با توجه به داده‌های جدول که حاصل آزمون همبستگی پیرسون است، تمامی شاخص‌های مرتبط با «اشتغال پایدار» با متغیر اصلی «پایداری کسب و کارهای گردشگری» دارای همبستگی مثبت، مستقیم و بسیار معنادار هستند (سطح معناداری ۰/۰۰۱ برای تمامی موارد). ضریب همبستگی (مقادیر بین ۰/۵۱۰ تا ۰/۵۶۷) نشان‌دهنده‌ی شدت رابطه‌ی متوسط تا نسبتاً قوی بین پایداری این کسب و کارهای گردشگری است. به بیان ساده، با افزایش پایداری کسب و کارهای گردشگری، شاخص‌هایی مانند «افزایش درآمد ساکنین» (با بالاترین ضریب ۰/۵۶۶)، «کاهش احساس فقر» (۰/۵۶۷)، «ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید» و «اشتغال زنان و جوانان» نیز به طور معناداری ارتقا می‌یابند. نکته قابل تأمل، وجود همبستگی مثبت و معنادار با شاخص‌های دارای پیامد دوگانه مانند «ایجاد شکاف درآمدی»

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۱-۱۵، بهار ۱۴۰۵.

(۰/۵۱۰) و «بالا رفتن قیمت زمین» (۰/۵۶۱) است که حاکی از آن است که پایداری کسب‌وکارهای گردشگری اگرچه به طور کلی بر اقتصاد محلی اثر مثبت دارد، ولی می‌تواند همزمان با چالش‌هایی چون تشدید نابرابری و تغییرات در بازار مسکن همراه باشد. در مجموع، این یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهد که پایداری کسب‌وکارهای گردشگری، عاملی کلیدی و پیش‌برنده در بهبود شاخص‌های اقتصادی و اشتغال پایدار در جامعه میزبان است.

جدول ۵. ارتباط بین پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری و اشتغال پایدار

متغیر وابسته (اشتغال پایدار)	متغیر مستقل	ضریب همبستگی	سطح معناداری (۲ دامنه)
افزایش درآمد ساکنین	پایداری کسب و کارهای گردشگری	۰/۵۵۶	۰/۰۰۱
ارتقای درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری		۰/۵۴۳	۰/۰۰۱
افزایش میزان قدرت خرید ساکنین		۰/۵۴۱	۰/۰۰۱
افزایش میزان استفاده از کالاهای تجملی و لوکس		۰/۵۲۲	۰/۰۰۱
کاهش احساس فقر		۰/۵۶۷	۰/۰۰۱
ایجاد شکاف و اختلاف درآمدی بین ساکنین		۰/۵۱۰	۰/۰۰۱
ایجاد موقعیت‌های شغلی جدید، بالا رفتن انگیزه و تلاش برای فعالیت‌های اقتصادی		۰/۵۱۱	۰/۰۰۱
تقویت شغل‌های کاذب		۰/۵۲۷	۰/۰۰۱
تقویت شغل‌های کاذب		۰/۵۳۳	۰/۰۰۱
اشتغال زنان و جوانان		۰/۵۴۳	۰/۰۰۱
بالا رفتن قیمت زمین		۰/۵۶۱	۰/۰۰۱
تغییر کاربری‌های زمین		۰/۵۵۰	۰/۰۰۱
تحریک سرمایه‌گذاری در محدوده		۰/۵۴۸	۰/۰۰۱
بالا رفتن میزان ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاری		۰/۵۳۱	۰/۰۰۱
افزایش میزان سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت خدمات حمل و نقل	۰/۵۲۹	۰/۰۰۱	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

جدول ۶. ضرایب متغیرهای مستقل در تبیین واریانس متغیر اشتغال پایدار

متغیرهای پایداری کسب و کارها	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده (R ² Adj)
اشتغال زایی	۰/۵۶۶	۰/۳۳۴	۰/۳۰۴
توانمندسازی	۰/۶۶۵	۰/۶۴۳	۰/۶۰۰
رشد اقتصادی	۰/۷۶۵	۰/۸۱۲	۰/۶۹۸
تناسب با محیط زیست	۰/۹۰۰	۰/۸۱۶	۰/۸۰۴
مدیریتی	۰/۹۵۶	۰/۹۱۴	۰/۹۱۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

در تحلیل رگرسیون، متغیر اشتغال پایدار به عنوان متغیر وابسته و ۵ متغیر (اشتغال‌زایی، توانمندسازی، رشد اقتصادی، تناسب با محیط زیست و مدیریتی) به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شدند. همانطور که از نتایج بر می‌آید تحلیل رگرسیون تا پنج مرحله پیش رفته است. با استفاده از جدول (۵ و ۶)، می‌توان بیان داشت که بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (اشتغال پایدار) به وسیله پنج متغیر مستقل (اشتغال‌زایی، توانمندسازی، رشد اقتصادی، تناسب با محیط زیست و مدیریتی) تبیین می‌شود و پس از پنج گام متوالی، این ۵ متغیر در معادله رگرسیون باقی ماند که مقدار آماره F برابر با ۳۹۸/۰۸۱ در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد که حاکی از معنی‌دار بودن رگرسیون است. در واقع، این وضعیت نشان می‌دهد که از ۵ متغیر مستقل همگی تاثیرات زیادی را بر اشتغال پایدار در روستاهای گردشگرپذیر دارند.

جدول ۷. متغیرهای موثر بر اشتغال پایدار بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون به شیوه گام به گام

متغیر	B	Std.Error	Beta	t	P
اشتغال زایی	۰/۹۸۸	۰/۰۴۴	۰/۴۵۳	۲۰/۵۵۶	۰/۰۰۰

واکوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

متغیر	B	Std.Error	Beta	t	P
توانمندسازی	۱/۵۴۱	۰/۰۶۶	۰/۴۴۵	۲۳/۴۴۳	۰/۰۰۰
رشد اقتصادی	۱/۱۲۲	۰/۰۵۵	۰/۴۳۳	۱۸/۲۰۲	۰/۰۰۰
تناسب با محیط زیست	۰/۸۶۶	۰/۰۵۶	۰/۳۴۵	۱۴/۳۳۴	۰/۰۰۰
مدیریتی	۰/۸۴۴	۰/۰۹۱	۰/۲۱۰	۹/۸۰۲	۰/۰۰۰

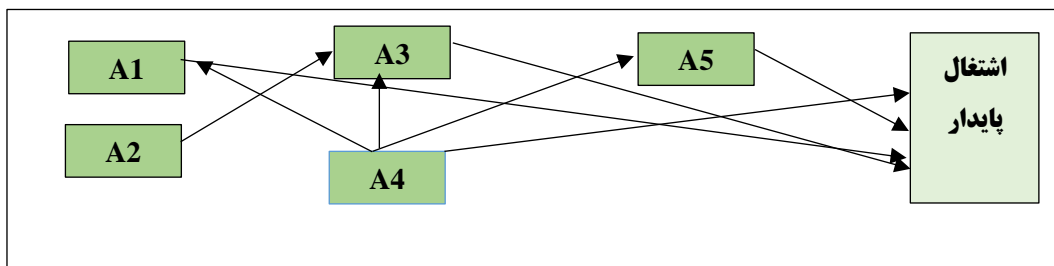
منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

جدول (۷)، نیز بیانگر آن است که متغیرهای مستقل در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی دار هستند. در این جدول، ضرایب بتا نشان داد که در بین متغیرهای مستقل وارد شده به معادله رگرسیون، سهم متغیر متغیر توانمندسازی و رشد اقتصادی در پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته بیشتر از سایر متغیرهای مستقل هستند.

جدول ۸. اثرات متغیرهای پایداری کسب و کارهای خرد در اشتغال پایدار روستاهای گردشگرپذیر

متغیر	علامت اختصاری	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	مجموع اثرات
اشتغال زایی	A1	۰/۱۴۴	۰/۰۹۰	۰/۲۳۴
توانمندسازی	A2	۰/۱۳۵	۰/۰۵۵	۰/۱۹۰
رشد اقتصادی	A3	۰/۱۵۵	۰/۰۸۰	۰/۲۳۵
تناسب با محیط زیست	A4	۰/۱۲۱	۰/۰۳۴	۰/۱۵۵
مدیریتی	A5	۰/۱۱۴	۰/۰۳۰	۰/۱۴۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

شکل ۳. مدل علی اثرات متغیرهای پایداری کسب و کارهای گردشگری در اشتغال پایدار روستاهای گردشگرپذیر، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

نتایج آزمون تحلیل مسیر در جدول (۸) نشان می‌دهد که متغیر پایداری کسب و کارهای خرد گردشگری، هم به طور مستقیم و هم از طریق متغیرهای میانجی، بر «اشتغال پایدار روستایی» تأثیرگذار است. بر این اساس، قوی‌ترین اثر مستقیم بر اشتغال پایدار، متعلق به مؤلفه «رشد اقتصادی» با ضریب ۰/۱۵۵ و پس از آن اشتغال‌زایی با ضریب ۰/۱۴۴، است. این یافته نشان می‌دهد که پایداری این کسب و کارها در مرحله اول و به صورت بی‌واسطه، عمدتاً از طریق ایجاد شغل و تقویت رشد اقتصادی محلی، باعث تحکیم اشتغال پایدار می‌شود. اثر مستقیم مؤلفه‌های «توانمندسازی» با ۰/۱۳۵ و «تناسب با محیط زیست» با ۰/۱۲۱، نیز قابل توجه است که حاکی از اهمیت ظرفیت‌سازی انسانی و مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی در پایداری شغلی است.

هنگامی که اثرات غیرمستقیم (که از طریق سایر متغیرها منتقل می‌شوند) به اثرات مستقیم افزوده می‌شود، تصویر کامل‌تری از میزان کل تأثیر هر مؤلفه آشکار می‌گردد. در اینجا نیز، مؤلفه «رشد اقتصادی (A3)» با مجموع اثر ۰/۲۳۵ سپس «اشتغال‌زایی (A1)» با مجموع اثر ۰/۲۳۴ بیشترین سهم را در تبیین اشتغال پایدار دارند. این نتیجه بر نقش محوری و چندلایه این دو مؤلفه تأکید می‌کند؛ به طوری که پایداری کسب و کارها نه تنها مستقیماً باعث اشتغال‌زایی و رشد می‌شود، بلکه این دو، خود بستری را فراهم می‌کنند که به صورت غیرمستقیم (احتمالاً از طریق افزایش درآمد، سرمایه‌گذاری مجدد و ایجاد بازارهای جدید) پایداری شغلی را تقویت می‌نمایند. رتبه‌های بعدی متعلق به «توانمندسازی» با اثر کل ۰/۱۹۰ و «تناسب با محیط‌زیست» با اثر کل ۰/۱۵۵ است که نشان می‌دهد این ابعاد نیز اگرچه اثر مستقیم کمتری دارند، اما از مسیرهای دیگری در شبکه علی مدل، سهم مکمل و قابل توجهی در نتیجه نهایی دارند. در

مجموع، این تحلیل حاکی از آن است که پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری، از طریق یک شبکه درهم تنیده از مکانیزم‌های مستقیم و غیرمستقیم بر اشتغال پایدار تأثیر می‌گذارد و غفلت از هر یک از این ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی) می‌تواند کارایی کل نظام را کاهش دهد.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش به طور قاطع از این فرضیه حمایت می‌کند که پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری به عنوان سنگ بنای اصلی تحقق اشتغال پایدار در روستاهای گیلان عمل می‌کند. یافته‌های کمی، همسو با مطالعاتی مانند نجفی و همکاران (۱۴۰۲) و فیروزنیا و همکاران (۱۴۰۲)، نشان داد که این کسب‌وکارها با ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، کاهش بیکاری فصلی و افزایش چشمگیر اشتغال درون خانوادگی، به ویژه برای زنان و جوانان، نقش بی‌بدیلی در اقتصاد محلی ایفا می‌کنند. این نتیجه، تأییدی بر ادعای کلی پیشینه مبنی بر نقش اشتغال‌زای گردشگری است، اما با مشخص‌سازی سازوکار غالب (اشتغال درون‌خانوادگی) و تأکید بر «کیفیت» پایداری شغلی، گامی فراتر از مطالعات صرفاً توصیفی گذشته برمی‌دارد. سطح نسبتاً مطلوب پایداری در منطقه مورد مطالعه، حاکی از ظرفیت ذاتی این مدل توسعه است.

از منظر تحلیل ساختاری، این مطالعه با گسترش چارچوب نظری مطالعاتی مانند شرفی و همکاران (۱۳۹۸) و مرادزاده و احمدزاده (۱۳۸۵)، نشان داد که پایداری مؤثر بر اشتغال، یک پدیده چندبعدی و درهم‌تنیده است. اگرچه ابعاد اقتصادی (اشتغال‌زایی و رشد اقتصادی) دارای قوی‌ترین اثرات کلی بودند، اما نقش مکمل و معنادار ابعاد اجتماعی (توانمندسازی) و زیست‌محیطی (تناسب با محیط‌زیست) به وضوح تأیید شد. این یافته، همسو با چارچوب معیشت پایدار (چمبرز و کانوی، ۱۹۹۲) و پژوهش کریمیان بستانی (۱۳۹۹)، بر این نکته تأکید دارد که توسعه پایدار شغلی صرفاً با معیارهای مالی محقق نمی‌شود، بلکه مستلزم تقویت همزمان سرمایه انسانی، تاب‌آوری و مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی است. این رویکرد کل‌نگر، نقطه تمایز مهم این پژوهش با مطالعاتی است که صرفاً بر یک بُعد متمرکز بوده‌اند.

بحث در مورد پیامدهای دوگانه توسعه، یافته‌های این پژوهش را با ادبیات جهانی پیوند می‌زند. همان‌طور که نتایج نشان داد، پایداری کسب‌وکارهای گردشگری با «ایجاد شکاف درآمدی» و «افزایش قیمت زمین» نیز همبستگی معناداری دارد. این پدیده که در مطالعات مشابه در سایر نقاط جهان (مانند وبیشت آیل و بیزایودرسه، ۲۰۲۰) نیز گزارش شده است، هشدار مهمی برای سیاست‌گذاران محسوب می‌شود. این یافته تأکید می‌کند که منافع اقتصادی گردشگری می‌تواند به صورت نابرابر توزیع شود و در صورت عدم مدیریت آگاهانه، به حاشیه‌نشینی گروه‌هایی از جامعه محلی و تغییرات نامطلوب در بافت سکونتی بینجامد. بنابراین، موفقیت الگوی توسعه، نه در نادیده گرفتن، بلکه در شناسایی و برنامه‌ریزی برای تعدیل این پیامدهای منفی نهفته است. در جمع‌بندی نهایی و با اتکا به یافته‌ها و مباحث مطرح‌شده، می‌توان ادعا کرد این پژوهش با تلفیق نگاه کمی (سنجش سطح پایداری و شدت رابطه) و نگاه کیفی-ساختاری (شناسایی ابعاد و مکانیزم‌های اثرگذاری)، درکی جامع‌تر و عملیاتی‌تر از رابطه بین پایداری کسب‌وکارهای خرد گردشگری و اشتغال پایدار ارائه می‌دهد. این مطالعه نه تنها یافته‌های پیشین در بافت‌های دیگر (مانند بابل‌سر یا طبس) را در بافت خاص و پویای روستاهای گیلان تأیید می‌کند، بلکه با شناسایی سلسله‌مراتب اثرگذاری ابعاد مختلف و هشدار درباره پیامدهای دوگانه، نقشه‌راهی برای سیاست‌گذاری دقیق‌تر فراهم می‌آورد. راهبرد آینده باید بر حمایت یکپارچه و همزمان از تمامی ابعاد پایداری، همراه با تدوین سیاست‌های تنظیم‌گر و توزیعی برای حداکثرسازی منافع جمعی و حداقل‌سازی هزینه‌های اجتماعی متمرکز باشد تا توسعه گردشگری روستایی به‌راستی به مسیری پایدار و عادلانه برای همه ذی‌نفعان تبدیل گردد. در نهایت در راستای نتایج بدست آمده، راهکارهای ذیل پیشنهاد شد:

- پیشنهاد می‌شود نهاد‌های متولی مانند سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان گیلان و اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی، به جای حمایت‌های تک‌بعدی و مقطعی، «بسته‌های حمایتی یکپارچه» طراحی کنند. این بسته‌ها باید به صورت

واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

ترکیبی، تسهیلات مالی خرد (برای پوشش ریسک و توسعه)، دوره‌های آموزشی مدیریت کسب‌وکار و بازاریابی دیجیتال، مشاوره فنی برای بهبود کیفیت خدمات و محصولات و الزام به رعایت استانداردهای زیست‌محیطی ساده و قابل اجرا را ارائه دهند. این رویکرد، پایداری این واحدها را به صورت همه‌جانبه تقویت خواهد کرد؛

- برای مهار چالش‌های شناسایی‌شده مانند شکاف درآمدی و افزایش قیمت زمین، پیشنهاد می‌شود نهادهای محلی قدرتمند و مشارکتی مانند «اتاق تعاون گردشگری روستایی» یا «شورای مشترک ذی‌نفعان گردشگری» در سطح دهستان‌های گردشگرپذیر تشکیل یا تقویت شوند. وظیفه این نهادها می‌تواند تنظیم مقررات محلی برای کنترل تغییر کاربری‌های نامناسب زمین، ایجاد صندوق‌های توسعه محلی از طریق اختصاص بخش کوچکی از درآمد گردشگری برای پروژه‌های عمومی و حمایت از گروه‌های کم درآمدتر، و ایجاد نظام شفاف قیمت‌گذاری و فروش جمعی محصولات و خدمات باشد. این نهادها به توزیع عادلانه‌تر منافع و مدیریت پیامدهای منفی کمک شایانی خواهند کرد؛ و

- با توجه به اولویت بالای «توانمندسازی» و «رشد اقتصادی» در مدل پژوهش، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی (از سوی جهاد کشاورزی، فنی‌وحرفه‌ای و دانشگاه‌ها) از آموزش مهارت‌های صرفاً خدماتی اولیه فراتر روند و بر ارتقای زنجیره ارزش تمرکز کنند. این امر شامل آموزش تبدیل و بسته‌بندی محصولات کشاورزی و صنایع‌دستی محلی به سوغاتی با برند معتبر، آموزش راه‌اندازی و مدیریت کسب‌وکارهای دیجیتال و اکوتوریسم تخصصی، و ترویج نوآوری در خدمات گردشگری مبتنی بر فرهنگ بومی است. این سیاست، ضمن ایجاد اشتغال پایدارتر و با درآمد بالاتر، از خام‌فروشی منابع طبیعی و فرهنگی جلوگیری کرده و به پایداری بلندمدت اقتصاد گردشگری منطقه کمک می‌کند.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

سهام هر کدام از نویسندگان، از پژوهش حاضر به صورت برابر بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

- بلالی، مریم؛ معین‌فرد، محمدرضا؛ حامدی‌نیا، محمدرضا؛ امیر احمدی، ابولقاسم (۱۳۹۷). بررسی دیدگاه مدیران و کارشناسان در مورد توسعه صنعت گردشگری ورزشی در استان خراسان رضوی. نشریه مدیریت ورزشی. ۱(۲۳)، ۱۸۵-۱۲۱.
- توکلی، فاطمه. موحدی، رضا (۱۳۹۵). نقش اعتبارات خرد در توسعه کارآفرینی زنان روستایی، نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۳ (۳). ۵۵-۳۹.
- جوان، فرهاد و برزگر، صادق. (۱۴۰۳). تبیین پیشران‌های کلیدی مؤثر بر تحقق‌پذیری گردشگری جامعه‌محور در توسعه روستاهای پیراشهری کلانشهر رشت. توسعه فضاهای پیراشهری، ۴(۴)، ۵۴-۳۷.
- جوان، فرهاد و پورقریب، بهزاد. (۱۴۰۳). شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ادبی در ایران. برنامه‌ریزی فضایی، ۱(۱)۱۴، ۱۱۷-۱۳۶.
- جوان، فرهاد. (۱۴۰۰). تبیین نظام توزیع منافع گردشگری در ناحیه روستایی رضوانشهر. روستا و توسعه پایدار فضا، ۲(۲)، ۶۹-۹۴.
- جوان، فرهاد؛ حسونوند، علی و عارف نژاد، محسن. (۱۴۰۳). شناسایی تأثیرگذارترین و تأثیرپذیرترین عوامل توسعه گردشگری روستایی در راستای اقتصاد پایدار. پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۱۵(۱۵)، ۹۸-۸۴.

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۱-۱۵، بهار ۱۴۰۵.

- جوان، فرهاد؛ و محمدی، مصطفی (۱۴۰۳). تحلیل پارادایمیک سازه‌های توسعه کسب و کارهای خرد گردشگری در نواحی روستایی گیلان. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۳(۵۰)، ۷۱-۸۸.
- حسین‌پور، مهدی؛ جمشیدی، محمد جواد؛ کریمی، حسین و بخشم، میلاد (۱۳۹۹). طراحی الگوی عوامل موثر بر موفقیت کسب و کارهای کوچک و متوسط با استفاده از رویکرد تفسیری ساختاری. فصلنامه مدیریت کسب و کار، ۱۲(۴۸)، ۹۴-۱۱۸.
- حیدری ساربان، وکیل (۱۳۹۲). نقش توانمندی روانشناختی بر تقویت کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: استان اردبیل). مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۱(۱)، ۲۱۷-۲۳۷.
- دانشمندی، زهره (۱۳۹۸). بررسی جایگاه صنعت گردشگری ایران در منطقه و جهان در سال‌های اخیر. معاونت سیاسی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
- دربان آستانه، علیرضا؛ حجت شمامی، سیروس و طهماسبی، بهمن. (۱۳۹۸). سنجش پایداری شاخص‌های توسعه اقتصادی در نواحی روستایی شهرستان رودبار. فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۴(۳)، ۷۵۷-۷۷۱.
- رحمانی، مریم؛ زندصفوی، سیامک؛ ربانی، علی و ادیبی، مهدی. (۱۳۸۷). نقش اعتبارات خرد در توانمندسازی زنان، مطالعه موردی روستای پشت رود بزم. مجله مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۶(۳)، ۱۰۵-۱۳۲.
- رضوانی، محمدرضا؛ دربان آستانه، علیرضا و احمدآبادی، حسن. (۱۳۹۴). تحلیل اثرات اعتبارات خرد بر پایداری اقتصاد روستایی، مورد مطالعاتی: اعتبارات صندوق کارآفرینی امید در شهرستان نیشابور. مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۳(۲۴)، ۲۰۹-۲۳۳.
- ریاحی، پریسا؛ امیری، معصومه و خدای، ملیحه (۱۳۹۵). مقدمه‌ای بر تامین مالی جمعی، مجله مدیریت بازار کار ایران، ۱(۱)، ۵-۲۸.
- ساعی، مهدیه و ضیایی، سامان. (۱۳۹۵). بررسی اثر صندوق‌های اعتباری خرد بر کاهش فقر، ایجاد درآمد و اشتغال در استان کرمان. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۱(۱)، ۲۲۷-۲۳۵.
- سجاسی قیداری، حمدالله؛ صادقلو، طاهره و پالوج، مهدی. (۱۳۹۲). اولویت‌بندی راهبردهای توسعه معیشت پایدار روستایی با مدل ترکیبی سوات تاپسیس فازی (مطالعه موردی: شهرستان خدابنده)، روستا و توسعه، ۱۶(۲)، ۸۵-۱۱۰.
- شرفی، لیلیا. رضائی، روح اله؛ میرک‌زاده، علی اصغر و کرمی دهرکدی، اسماعیل. (۱۳۹۸). طراحی مدل پایداری کسب و کارهای کوچک و متوسط کشاورزی در استان کرمانشاه. مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۲(۲)، ۱۱-۲۴.
- صفایی پور، مسعود؛ دامن باغ، صفیه؛ طاهری، حسین و رزمگیر، فاطمه. (۱۳۹۳). تحلیل نقش گردشگری در اقتصاد روستایی مطالعه موردی: دهستان بان زرده، شهرستان دالاهو. پژوهش‌های روستایی، ۵(۲)، ۴۲۳-۴۴۴.
- عنابستانی، علی اکبر و اکبری، محمدحسن. (۱۳۹۱). ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان (مطالعه موردی: شهرستان جهرم). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۴(۴)، ۹۳-۱۱۰.
- فیروزنیا، قدیر؛ عبداللهی، عبدالله؛ پریشان، مجید و هاشم‌پور، رقیه. (۱۴۰۲). واکاوی اثرات کارآفرینی با محوریت کسب و کارهای کوچک در رونق گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان حسلو). مهندسی جغرافیای سرزمین، ۷(۲)، ۴۶۰-۴۴۷.
- قنبری، یوسف و نوری، راضیه. (۱۳۹۶). ارزیابی تاثیر اعتبارات خرد کمیته امداد بر ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خمین). فصلنامه پژوهش‌نامه اقتصادی، ۱۷(۶۵)، ۱۷۷-۱۹۸.
- کریمی، سعید. (۱۳۹۳). کارآفرینی روستایی: چالش‌ها و فرصت‌ها. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۳(۱)، ۱۰۱-۱۱۹.
- کریمیان بستانی، مریم؛ میر، مهیار و شهرکی، داود. (۱۴۰۰). تحلیل عوامل موثر در پایدارسازی کسب و کارهای خرد سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: محله شیرآباد زاهدان). پنجمین کنگره بین‌المللی توسعه کشاورزی، منابع طبیعی، محیط‌زیست و گردشگری ایران. تبریز، ایران.
- محسنی، رضاعلی. (۱۳۸۸). گردشگری پایدار در ایران، کارکردها، چالش‌ها و راهکارها. مجله فضای جغرافیایی، ۹(۲۸)، ۱۴۹-۱۷۱.
- مرادزاده، مهدی و احمدزاده، حمید. (۱۳۸۵). گزارشی پایداری شرکت‌ها. فصلنامه حسابدار، ۲۱(۱۷۷)، ۲۵-۱۷.
- مرادی، محمود؛ بهادرانی، بتول؛ ضیایی، محمود و اکبرآلی، فرحناز. (۱۴۰۱). تبیین فضای خوشه‌های گردشگری با تاکید بر کسب و کارهای کوچک روستایی در ناحیه طبس. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۳(۵۰)، ۱۷-۳۹.
- مودودی ارخودی، مهدی؛ جوانشیری، مهدی و نیک شعار، مرجان. (۱۳۹۷). شناسایی اولویت‌های جاذبه‌های گردشگری بیرجند. برنامه‌ریزی فضایی، ۸(۳)، ۸۳-۱۰۶.
- نجفی کانی، علی اکبر و نجفی، کبری. (۱۴۰۰). ظرفیت‌سنجی گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه فضایی و اقتصادی نواحی ییلاقی، مورد بخش مرکزی شهرستان دماوند. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۰(۳۵)، ۶۹-۹۰.
- نجفی، کبری؛ فراهانی، حسین؛ محمدی یگانه، بهروز و نجفی کانی، علی اکبر. (۱۴۰۲). نقش گردشگری در رونق کسب و کارهای کوچک و توسعه اقتصادی نواحی روستایی (مورد: روستاهای شهرستان بابلسر). فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۲(۴)، ۱۳۳-۱۴۸.

واکاوی اثرات پایداری کسب و کارهای خرد ... /نقیلو و همکاران

- نعیم آبادی، نازنین؛ جوان، فرهاد و حجت شمامی، سیروس. (۱۴۰۲). گردشگری روستایی و اثرات اقتصادی آن بر جوامع میزبان (مورد مطالعه: روستاهای گردشگری پذیر شهرستان رضوانشهر). پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۴(۱۳)، ۱۸-۳۱.
- Alhammad, F. A. (2020). "[Trends in Tourism Entrepreneurship Research: A Systematic Review](#)". Jordan Journal of Business Administration, 6(1): 207-330.
- Arintoko, A., Ahmad, A. A., Gunawan, D. S., & Supadi, S. (2020). [Community-based tourism village development strategies: A case of Borobudur tourism village area, Indonesia](#). Geo Journal of Tourism and Geosites, 29(2), 398-413.
- Ayele, W., & Dersseh, B. (2020). [Challenges that hinder the sustainability of small and medium scale enterprises in East Gojjam Zone, Northern Ethiopia](#). International Journal of Development Research, 10(7), 37926–37934.
- Booth, P., Chaperon, S. A., Kennell, J. S., & Morrison, A. M. (2020). "[Entrepreneurship in island contexts: A systematic review of the tourism and hospitality literature](#)". International Journal of Hospitality Management, 85: 102438.
- Christina, B., Neelufer, A. and AIAmri, S. 2014. [Challenges and barriers encountered by the SMEs owners in Muscat](#). Journal of Small Business and Entrepreneurship Research, 12(3): 1-13.
- DFID (1999). [Sustainable livelihoods guidance sheets](#). London, UK: DFI
- Figini, P., & Patuelli, R. (2022). [Estimating the economic impact of tourism in the European Union: Review and computation](#). Travel Research, 61(6), 1409-1423.
- Javan, F., & Pourgharib, B. (2024). [Assessing the Impact of English Language Proficiency in Host Communities on the Sustainability of Rural Tourism \(Case Study of Villages in Gilan Province, Northern Iran\)](#). Journal of Sustainable Rural Development, 8(1), 119-130.
- Jiménez-García, M., Ruiz-Chico, J., Peña-Sánchez, A. R., & López-Sánchez, J. A. (2020). [A Bibliometric Analysis of Sports Tourism and Sustainability \(2002–2019\)](#). Sustainability, 12(7): 2840.
- Johnson, M. W., Christensen, C. M, & Kagerman, H. (2008). [Reinventing your Business Model](#). Harward Business review, 86(12): pp. 57-68.
- Jones, P., Ratten, V., & Hayduk, T. (2020). "[Sport, fitness, and lifestyle entrepreneurship](#)". International Entrepreneurship and Management Journal, 1-11.
- Khan, A., Bibi, S., Lorenzo, A., Lyu, J., & Babar, Z. U. (2020). [Tourism and development in developing economies: A policy implication perspective](#). Sustainability, 12(4), 1618.
- Krantz, L. 2001. "[The Sustainable Livelihood Approach to Poverty Reduction: An Introduction](#)", Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA).
- Manzoor, F., Wei, L., Asif, M., Haq, M. Z. U., & Rehman, H. U. (2019). [The contribution of sustainable tourism to economic growth and employment in Pakistan](#). International journal of environmental research and public health, 16(19), 3785
- Reeve, P. (2000). Practical implications of sustainable development. The safety & health practioner, 18(4): 56- 57.
- Sarosa, S. (2007). The information technology adoption process within Indonesian small and medium enterprises. University of Technology, Sydne
- Streimikiene, D., Svagzdiene , B., Jasinskas, E. and Simanavicius , A. (2022). Sustainable tourism development and competitiveness: the systematic literature review. Sustainable Development, 29, 259 –71. Doi: 10.1002/sd.2133.
- Tang, Q., Bennett, S.J., Xu, Y., and Li, Y. (2013). [Agricultural practices and sustainable livelihood: Rural transformation within the Loees Plateau, China](#). Applied Geography, 41(1), 15-23.
- Wei, B., Guiwu, S., Wenhua, Q. and Lei, S. (2016). [The livelihood vulnerability of rural households in earthquake-stricken areas, a case study of ning'er. Yunnan Province](#), Sustainability, 8(566), 1-16.
- Widyaningsih, H., Yulianti, E., Hernawan, H., & Yusmawati, Y. (2020), "[February. The Impact of Sport Tourism as a Tourism Sector Analysis in Kepulauan Seribu, Indonesia](#)". In 4th International Conference on Sport Science, Health, and Physical Education (ICSSHPE 2019) Atlantis Press. 50-52.
- Yoon, Y., Gursoy, D., & Chen, J. S. (2001). [Validating a tourism development theory with structural equation modeling](#). Tourism Management, 22(4), 363–372.
- Zhang, M., Macpherson, A., & Jones, O. (2006). [Conceptualizing the learning process in SMEs Improving innovation through external orientation](#). International Small Business Journal, 24 (3): 299-323